

Punt per Punt

FULL INFORMATIU DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

Any 3 / Núm. 5 / Desembre de 2001 / Edició: CNL Alt Penedès-Garraf / Tiratge: 2.000 exemplars

CENTRE DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA
ALT PENEDÈS-GARRAF

www.cpnl.org

Ras i Curt

La dèria dels qui treballem al Centre de Normalització Lingüística Alt Penedès-Garraf –ja ho sabeu- és fer que el català tingui una presència “normal” a la societat catalana, tal com li correspon com a llengua pròpia del país.

I per Nadal? Doncs, ara que ve Nadal, aprofitem l’ocasió –i el nostre full informatiu: el *Punt per Punt*- per mostrar que hi ha molts aspectes que lliguen les activitats habituals d’aquests dies amb la dèria que comentàvem més amunt. Sense anar més lluny, en aquest full entrevistem un dels elements principals de la Nit de Nadal: el Tió! Aquest robust personatge demostra que és de bona fusta i que no està per rebre gaires cops a l’hora de deixar ben clar que ell és un exemple que, amb algunes coses de casa, no s’hi juga. No la “caguéssim” pas!

Per exemple, tots sabem que existeix un vocabulari molt ampli relacionat amb el Nadal, però de vegades dubtem a l’hora de fer-lo servir perquè ens fa por que no sigui correcte (en trobareu una mostra a l’apartat “Gotims de llengua”); també som conscients que ara se’ns presenta una excel·lent oportunitat per fer regals i és probable que haguem pensat en els jocs o en els vídeos (doncs al “Cavall de batalla” hi ha una informació molt útil sobre aquesta mena de regals... en català, és clar!); d’altra banda, cada cop tenim més present que les noves tecnologies també ens fan arribar aires nadalencs (per això us presentem alguns webs en català en què s’inclou informació sobre Nadal), i, finalment, també sabem que aquestes festes són apropiades perquè els poetes i narradors que tenim a les aules dels cursos de català deixin via lliure a la inspiració (al “Fem llengotes” ho comprovareu) o perquè busqueu una estona per solucionar un passatemp nadalenc, entre panses i figues, nous i olives... -ho veieu com sense voler ens surt alguna tonada adient a l’època?

Us animem, doncs, a llegir el *Punt per Punt* que teniu a les mans i a passar uns bons dies.

Servei Comarcal de Català de l'Alt Penedès. Carrer d'Hermenegild Clascar, 1. 08720 Vilafranca del Penedès
Tel. 93 890 00 00. Fax 93 817 01 60. A/e: catala@ccapenedes.com

Servei de Català del Garraf i de Vilanova i la Geltrú. Rasa del Miquelet, 16. 08800 Vilanova i la Geltrú
Tel. 93 811 57 73. Fax 93 811 58 22. A/e: vngcat@cpnl.org

Servei Local de Català de Sant Pere de Ribes

A Ribes: Carrer Major, 110. 08810 Sant Pere de Ribes. Tel. 93 896 48 84. Fax 93 896 32 77. A/e: spribes@cpnl.org

A les Roquetes: Carrer d'Antoni Gaudí, 5. 08812 Les Roquetes. Tel. 93 814 27 44. Fax 93 814 45 29. A/e: lesroquetes@cpnl.org

Servei Local de Català de Vilafranca del Penedès. Carrer de la Font, 43. 08720 Vilafranca del Penedès

Tel. 93 892 03 58. Fax 93 818 05 01. A/e: slcvilafranca@cpnl.org

Oficina de Català de Sant Sadurn d'Anoia. Plaça de l'Ajuntament, 1. 08770 Sant Sadurn d'Anoia

Tel. 93 891 03 25. Fax 93 818 34 70. A/e: santsadurni@cpnl.org

Oficina de Català de Sitges. Carrer de Joan Maragall, 36. 08870 Sitges

Tel. 93 811 09 30. Fax 93 894 95 51. A/e: ocsitges@cpnl.org

Gotims de llengua

▣ Per Nadal, cada paraula dita com cal

El castellanisme *acebo* l'hem de substituir per **boix grèvol**.

La paraula *muérdago* tampoc no és catalana i hem de canviar-la per **vesc**.

La planta de fulles vermelles amb què decorem casa nostra durant aquestes festes la designem amb el nom de **ponsètia, arbre de la Pasqua o flor de Nadal** (en castellà és la *flor de Pascua* o *estrella de Navidad*).

L'*espumillón*, cinta o tira brillant que fem servir per guarnir l'arbre de Nadal o la casa, té com a denominació pròpia **espurnilló, garlanda o cinta de Nadal**.

La forma genuïna de *turrón de yema* correspon a **torró de crema**.

El pastisset típic d'aquestes dates que es desfà quan ens el mengem és el **polvoró** (castellà *polvorón*). En canvi, un dels altres dolços que acompanya el polvoró és el *mantecado*, paraula no catalana que encara no està resolta en la nostra llengua, per tant,

▣ Terminologia

en els textos escrits cal escriure-la amb cursiva.

El *pavo* i la *pava* que cuinem durant aquests dies s'anomenen de forma correcta **gall dindi** i **polla díndia**.

La vigília de Nadal és la **Nit de Nadal** i no la *nit bona*, traducció directa de *Nochebuena*, la nit del 31 de desembre és la **nit de Cap d'Any, revetlla de Cap d'Any o festa de Cap d'Any** (no la *nit vella*) i l'endemà, l'1 de gener, és el dia de **Cap d'Any** (no *d'any nou*).

Del *cotillón*, en podem dir perfectament **cotilló**.

La loteria de Nadal i Reis té el nom de la **grossa de Nadal** i **sorteig del Nen** o **sorteig de Reis**, respectivament (en castellà el *gordo* i el *sorteo del niño*).

Si no hem tingut sort en els sortejos d'aquestes festes, ens tocarà passar el **gener costerut** o les **vaques magres de gener**, alternativa catalana a la *cuesta de enero*.

▣ El cavall de batalla: juguem en català

Temps era temps, quan els jocs als carrers i a les places eren d'allò més normal, era del tot habitual escoltar les cançons i les expressions que la canalla utilitzava mentre feia voltar la baldufa, alçava la corda, xocava les bales o s'enfilava al cavallfort. Tot plegat, una manera de jugar col·lectiva i en la qual el català era present com a llengua habitual de relació entre els nens i les nenes.

Amb el progrés, tots hem notat que ja no es juga igual, alguna cosa ha canviat, és clar! Ha canviat la nostra manera de viure i de treballar, amb la incorporació de la dona al món laboral ha canviat també l'entorn en què es desenvolupa l'infant, els pobles petits s'han fet grans i les ciutats no afavoreixen el joc als carrers.

Tot i que continuem jugant, actualment tendim a l'estandardització i a la individualització del joc. Una interpretació que podríem fer és que la societat actual, que potencia el consum, afavoreix que apareguin altres valors, que tenen repercussió en la manera de jugar i en la participació social. De tota manera, som al segle XXI i ens cal mirar endavant, però ara que arriben les

festes -i farem cagar el tió o vindrà el Pare Noel o escriurem la carta als reis- us proposem que tingueu en compte unes quantes consideracions, perquè el joc contribueixi al desenvolupament dels nens i les nenes, perquè a través del joc s'enriqueixin i frueixin del plaer de compartir i imaginar, i també, molt especialment, perquè els nens i les nenes que arriben a Catalunya comencin a jugar en català i els que hi viuen continuïn jugant amb la seva llengua pròpia.

Si el català és la llengua vehicular a l'escola, si per mitjà del joc l'infant aprèn la llengua fàcilment, si la variació dels jocs estimula la seva imaginació, si tenim present que jugant els infants també s'integren al món dels adults i que en català, ara, ja es poden trobar jocs per triar i remenar, us convidem que us informeu de l'oferta de jocs que hi ha en català. Podeu posar-vos en contacte amb nosaltres o també podeu consultar

la web del Consorci: www.cpnl.org.

Participeu vosaltres també perquè, aquestes festes, juguem en català!

Cat. Moguis

El Tió és un dels protagonistes indiscutibles dels propers dies. Per aquesta raó, nosaltres també li hem reservat un protagonisme especial en el *Punt per Punt* dedicat al Nadal.

«A l'hora de fer regals, m'agradaria que tinguéssim en compte que actualment es poden trobar molts jocs, vídeos o llibres en català»

Vostè dirà...

Sóc el Tió, un tros de soca o una branca gruixuda que, la Nit de Nadal o l'endemà, cago dolços i regals per als infants després que ells em bastonegin i em cantin una cançó.

Caram! És un costum curiós, oi?

És una tradició nadalenca molt estesa al Principat i les Balears i que segurament té a veure amb la importància que en altres èpoques havia tingut un simple tros de llenya. Penseu que, a l'edat mitjana, els vassalls pagaven un tribut en espècies al seu senyor d'acord amb les estacions de l'any, i per Nadal —que era temps de fred— el tribut consistia en llenya per a la llar. Un tronc per cremar era molt valuós perquè proporcionava llum i escalfor als habitants de la casa. Amb el pas dels anys vaig esdevenir un element característic del Nadal: un tronc màgic que viu uns dies a la cuina o al menjador de casa i que cal alimentar i cuidar perquè després cagarà regals per a la canalla.

Com ha evolucionat el tió al llarg del temps?

Inicialment només cagava dolços, neules, torrons, allò que calia per celebrar la festa. Avui en dia cago de tot: regals, joguines...

I no li fa por desaparèixer ara que hem incorporat a les nostres celebracions elements festius propis d'altres cultures?

Penso que hi ha lloc per a tothom. Si passegeu per alguna de les fires nadalenques que s'organitzen arreu, veureu que no hi falten els tions, de totes les mides i, fins i tot, amb barretina i fumant en pipa! Crec que, malauradament, el tió desapareixerà el dia que desapareguin els nostres boscos, que entre els focs i l'especulació del sòl... Déu n'hi do!

Què ens pot oferir el tió en aquests temps de sofisticació i tecnologia?

Per la profunda simplicitat de la meua naturalesa —no sóc més que un tronc— puc fer-vos adonar de la màgia de les coses senzilles i contagiar-vos de la innocència de la mainada. M'ofereixo com a pretext perquè us reuniu amb els amics o amb la família i passeu una bona estona.

Està seguint alguna dieta especial en aquestes setmanes prèvies a Nadal?

Home, procuro cuidar-me. Penseu que em teniu arraconat tot l'any, que em passo mesos i mesos intentant sobreviure amb alguna engruna que m'ha sobrat d'aquests dies d'abundància, o bé cruspint-me algun corc —llavors faig festa grossa—, i, de cop i volta, m'afarteu de mandarines, de plàtans i de pomes, de rosegons de pa, de patates i cebes, i de vegades em poseu un gotet de vi i tot... he, he. I és clar, he de procurar no perdre els sentits per no agafar un empatx.

I tot això després es convertirà en regals...

I tant!, però, de totes maneres, vull deixar ben clar que mai no m'ha agradat cagar regals sense solta ni volta. Per això, ara que em sento més fort, procuro dedicar una estona a veure què puc regalar (a 'planificar', que es diria en llenguatge modern). I tinc unes preferències, és clar!: què voleu que us digui, a l'hora de cagar, em sento molt millor deixant anar jocs instructius i que siguin en català, que cada cop n'hi ha més. Els jocs bèl·lics em fan un mal de ventre que no us en podeu fer el càrrec; a qui me'ls fa cagar, els hi fotria jo, els cops de bastó: mal llamp se les emporti, aquestes joguines! Ai, ai, ara m'he esverat... perdoneu-me... és que és una qüestió que em treu de polleguera... Doncs, durant aquestes setmanes abans de Nadal faré un cop d'ull als catàlegs de jocs en català, o bé als vídeos o els llibres que hi ha en la nostra llengua, i triaré els que convinguin més per a cada nen i nena.

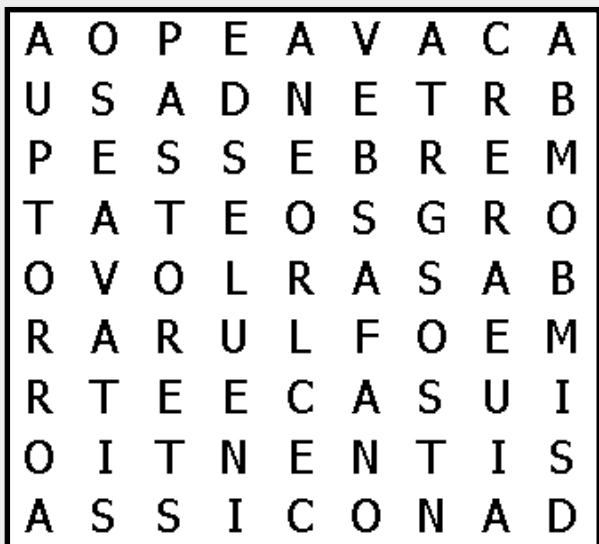
En aquests dies tothom és ple de bons desitjos. Quins són els seus?

M'agradaria que, a l'hora de fer regals, els pares i mares, avis i àvies, nens i nenes; tots fessin com jo: que no triessin a la babalà, que s'ho rumiessin abans de decidir-se i que tinguessin en compte que actualment es poden trobar molts jocs, vídeos, llibres o altres coses en català. Així posarem un granet de sorra perquè la nostra llengua es faci servir amb normalitat a tot arreu. I desitjo sobretot que la llengua no sigui mai un obstacle per a la convivència de les persones.

Fem llengotes

▣ Sopa de lletres

Busca 8 paraules del temps de Nadal i 1 que s'ha avançat una miqueta.

▣ Webs per passar-nos-ho bé

Nadal

www.cpnl.org/nadal/index.htm
www.festes.org

Jocs

www.cpnl.org/jocs
www.lestresbessones.com
www.cavallfort.es/jocs/index

Vídeos i cinema

www.magrana.es
www.cpnl.org/viure/cinema/cartellera

Música i llibres

www.discmusic.com
www.llibres.com

▣ Un nadal molt trist

El fum i la cendra han eclipsat la llum d'incomptables bombetes. La llum d'incomptables esguards amb brill.

Aquest Nadal serà un Nadal molt trist.

Nadal, màgica paraula que ens convida a rimar torró i il·lusió, pau i felicitat.

Pau? De cop descuit, una mà negra ha llevat dos virtuals avets gegants.

Amb tot, espolsarem l'àngel esblanqueït, el pou, el pont, la cova i l'estel fulgent.

Al fons de la capsa hi dormen tres camells, un rei de barbes blanques i un altre de color més fosc. Per més que hi regiri, no trobo el rei ros. Tant se val!

Què els puc demanar? Res de nines. De pau, no en queda. Els nens més grans juguen a fer la guerra. Només queden ninots.

On encarar l'estel amb cua? No goso seguir la seva llum. No he après a mirar, sense esgarrifor, la cara grisa de la misèria, els peus de fang d'aquells que es renten les mans amb petroli.

Si tots els déus ens ho permeten, matarem el gall i traurem la bóta fins a deixar-la seca.

Amansida la fera de la impotència, em donaré tres cops al pit i buscaré el meu refugi. Cal tirar endavant resignadament com faria el millor deixeble de Job.

Com deia la meva àvia: *per Nadal un pas de pardal/ per Sant Esteve un pas de llebre/ farem cap a la Nit més Vella*. Per no trencar la tradició, despullaré un gotim. Si sóc capaç d'empassar-me els dotze grans de raïm, m'hauré guanyat el privilegi de conjurar un desig.

L'endemà, la intermitència dels neons ens recordarà que cal consumir. Un euro virginal ens donarà la mà.

2002! Malaguanyat cap i cua; la inconsciència de l'home t'obligarà a remuntar el riu groc de la incertesa.

Magda Altabella i Ramos,
 alumna del nivell NM

Solució de la sopa de lletres

